

Lovforslag nr. L 18-28 og L 6. Betænkning afgivet af udvalget den 9. november 1978

Betænkning

over

- I. Forslag til lov om Grønlands hjemmestyre,
- II. Forslag til lov om folkeskolen i Grønland,
- III. Forslag til lov for Grønland om arbejds- og socialvæsenet,
- IV. Forslag til lov for Grønland om uddannelsen af lærere til folkeskolen og om de social-pædagogiske uddannelser,
- V. Forslag til lov for Grønland om erhvervsmæssige uddannelser,
- VI. Forslag til lov om radio- og fjernsynsvirksomhed i Grønland,
- VII. Forslag til lov for Grønland om fritidsvirksomhed,
- VIII. Forslag til lov om biblioteksvæsenet i Grønland,
- IX. Forslag til lov om mineralske råstoffer i Grønland,
- X. Forslag til lov om ændring af lov om den kgl. grønlandske handel,
- XI. Forslag til lov for Grønland om afholdelse af folkeafstemning om indførelse af hjemmestyre og
- XII. Forslag til lov om kirken i Grønland.

Udvalget har behandlet lovforslagene i en række møder og har herunder stillet spørgsmål, som ministeren for Grønland har besvaret skriftligt og i samråd.

Herefter indstiller et *flertal* (udvalget med undtagelse af fremskridtspartiets og venstresocialisternes medlemmer af udvalget) lovforslagene til *vedtagelse* med de af ministeren for Grønland stillede ændringsforslag.

Et *mindretal inden for flertallet* (centrum-demokraternes medlem af udvalget) ønsker dog at udtale følgende:

Et flertal i centrum-demokraternes folketingsgruppe kan tilslutte sig lovforslagene og vil derfor stemme for deres vedtagelse.

Dette sker ud fra et ønske om i givet fald at respektere resultatet af en intern grønlandsk folkeafstemning, men i øvrigt på trods af store betænkeligheder med hensyn til Grønlands fordel ved hjemmestyre. Centrum-demokraterne havde foretrukket denne sags afgørelse udskudt foreløbig i yderligere 5-10 år udelukkende af hensyn til grønlænderne selv.

Mindretallet understreger stærkt, at det i tilfælde af en evt. senere grønlandsk beslutning om udmeldelse af EF vil stemme imod en sådan ved behandlingen i folketinget. Skulle der blive flertal i folketinget for en evt. grønlandsk udtræden, vil mindretallet modsætte sig, at den danske statskasse på nogen måde skal kompensere for sådanne økonomiske tab, som Grønland måtte lide på grund af en evt. udtræden af EF.

Et *andet mindretal inden for flertallet* (Danmarks retsforbunds medlem af udvalget) ønsker at udtrykke sympati for, at Grønland nu i større udstrækning end tidligere får mulighed for at bestemme over egne forhold.

Mindretallet er sig bevidst, at hvis hjemmestyreordningen skal virke efter hensigten, må folketinget også være villigt til at afholde de nødvendige økonomiske udgifter i forbindelse hermed. Navnlig bør der lægges vægt på, at erhvervsuddannelserne bliver gjort tidssvarende.

Mindretallet beklager, at man i lovforslagene ikke er gået videre med hensyn til selvstyre.

Mindretallet er af den opfattelse, at hvis Grønland ønsker at stemme sig ud af EF, bør man ikke i folketinget eller andre steder have mulighed for at forhindre det.

Desuden mener mindretallet, at kun Grønland bør kunne disponere over de råstoffer, der findes i Grønlands undergrund.

Da imidlertid Grønlands landsråd har stillet sig tilfreds med den hjemmestyreordning, som lovforslagene lægger op til, kan mindretallet støtte disse.

Et *mindretal* (fremskridtspartiets medlemmer af udvalget) ønsker at udtale følgende:

Forlorenhed, hemmelighedskræmmeri og hensynet til, at et i forvejen kæmpestort demokratisk bureaukrati fortsat kan udvikle sig, har fra begyndelsen til enden kendetegnet arbejdet med de såkaldte hjemmestyreløve for Grønland.

Dette har naturligvis medført, at debatten om hjemmestyret i Danmark, som i Grønland for det første har været vanskelig at få i gang og for det andet er ført på et forkert grundlag.

Fra grønlandsk side lyder der derfor et stigende antal kritiske røster mod, at befolkningen deroppe om kort tid skal deltage i en vejledende folkeafstemning om et emne, hvis

indhold og konsekvenser kun et lille fåtal må formodes at kende.

At flertallet i folketingets udvalg angående grønlandslovene åbenbart heller ikke mener, at der er behov for en grundig og omhyggelig behandling af lovforslagene, men tværtimod afskærer mindretallet for yderligere information – ja, endog at stifte bekendtskab, inden betænkningen afgives, med de ændringsforslag og betækningsbidrag, andre partier eventuelt vil stille, retfærdiggør på ingen måde den fulgte fremgangsmåde.

Om selve resultatet af såvel hjemmestyrekommissionens som folketingets arbejde mener mindretallet, at produktet er så dårligt, at forslagene aldrig bør føres ud i livet. Bureaukratiet, administrationen, de dobbeltsprogede papirbjerger og enorme tilskud fra Danmark vil ikke blive formindsket, men tværtimod forøget. Den almindelige grønlander vil ikke mærke nogen forandring i hverdagen ud over de skattestigninger, som allerede er bebudet.

Hvorledes reaktionerne vil være, når grønlanderne vågner efter festrusen over det statsbetalte propagandafremstød for hjemmestyret, kan der i dag kun gisnes om, men det kan ikke udelukkes, at skuffelsen vil komme til udtryk på en måde, ingen drømmer om i dag.

Men denne risiko er et stort flertal i folketinget åbenbart parat til at løbe, fordi man af partitaktiske hensyn ikke vil følge det eneste reelle forslag om hjemmestyre i Grønland: fremskridtspartiets ændringsforslag til finansloven for 1978, som partiet også ved fremtidige finanslovsvedtagelser vil fremsætte med tilbørlig hensyntagen til justering af beløb:

»Til § 9

Ministeriet for Grønland

§ 9. Ministeriet for Grønland affattes således: »§ 9. Ministeriet for Grønland.

Der udbetales det grønlandske landsråd 800.000.000 kr.«

Bemærkninger

Udbetalingen ønskes foretaget hurtigst muligt efter finanslovsforlaget vedtagelse. Samtidig gøres det klart over for det grønlandske landsråd, at udgifter, som i perioden

siden det grønlandske finansårs begyndelse den 1. januar 1977 har været på forskellige aktiviteter (§ 2.08. og § 9), herunder lønafregning med de ansatte, som efter landsrådets opfattelse ikke kan fortsætte deres virke, f. eks. i den kgl. grønlandske handel, Grønlandsministeriet, Grønlands Tekniske Organisation og/eller ved landshøvedingembedet, modregnes i beløbet 800.000.000 kr. Kan dette ikke opgøres fuldstændigt straks efter finanslovens vedtagelse, må landsrådet have a conto-check på så stort et beløb, som med sikkerhed må tilkomme landsrådet.

Ændringsforslaget tilsigter en mere menneskeværdig tilværelse for den grønlandske befolkning. Det er en kendsgerning, at den hidtil førte Grønlandspolitik er slået fuldstændig fejl.

Spiritusmisbruget, rodløsheden samt det ulykkeligt store antal selvmord er rystende eksempler på, hvad dansk overformynderi, barnepigementalitet, bedrevidenlig umyndiggørelse og koloniseringspolitik er resulteret i.

Fremskridtspartiet mener, at et reelt grønlandsk hjemmestyre kun kan blive af såvel menneskelig som økonomisk værdi, såfremt grønlænderne selv får lov til at anvende de fra Danmark nødvendige tildelte bevillinger. En sådan fremtidig menneskevenlig fremgangsmåde vil medføre langt større selvrespekt og ansvarsfølelse, ligesom det forventes, at en lang række af de nuværende tåbelige, bureaukratiske og udgiftskrævende ordninger vil forsvinde, når grønlænderne selv får lov til at luge ud.

Den anførte bevilling skal også dække de udgifter, der er påløbet, og som det grønlandske landsråd finder ønskelig vedrørende de grønlandske luftfartsudgifter, som omhandles i § 16.02 og § 16.20.«

Mindretallet indstiller herefter lovforslagene til *forkastelse* ved 3. behandling.

Et *andet mindretal* (venstresocialisternes medlem at udvalget) ønsker at udtale følgende:

En grønlænder med tilknytning til Inuit Ataqaigiit har udtalt: »Hvis vi underskriver en hjemmestyretraktat nu, har vi for første gang – på en juridisk gyldig måde – anerkendt, at Danmark ejer Grønland«.

Denne udtalelse rummer problemet ved den foreslåede ordning i en nøddeskal. Grønland har i 250 år været en dansk koloni. Formelt blev dette ændret ved grund-

lovsændringen i 1953, men reelt har forholdet mellem Danmark og Grønland stadig været forholdet mellem en kolonimagt og en koloni. I 1953 blev den grønlandske befolkning ikke spurgt om, hvad den mente om indlemelsen af Grønland som en såkaldt ligeberettiget del af det danske rige. Hjemmestyret er et forsøg på at imødekomme den voksende kritik af den danske stat i Grønland og dæmme op for den spirende selvstændighedsbevægelse, repræsenteret bl. a. ved Inuit Ataqaigiit, der siger nej til hjemmestyret.

Det er påfaldende, at planerne om hjemmestyre er kommet frem nogenlunde samtidig med, at den danske stat har besluttet at iværksætte en mere intensiv efterforskning og udnyttelse af Grønlands mineralske råstoffer (bly, zink, olie, jern, uran m. m.). Det er påfaldende, fordi man ikke har lagt skjul på den danske stats interesser i en råstofudvinding, og fordi danske politikere i regeringen og hjemmestyrekommisionen så åbenlyst har arbejdet for at sikre disse interesser i forbindelse med udformningen af hjemmestyreordningen.

Det er tankevækkende, at man fra dansk side har været mere end villig til at overdrage det traditionelle erhvervsliv (fiskeri m. v.) til hjemmestyret, mens man ikke har ment, at hjemmestyret skulle råde over den erhvervssektor, som allerede giver et stort overskud (Greenex).

Mindretallet tager klart afstand fra den foreslåede råstofordning med den »doblede vetoret«. Den danske stat har ikke nogen som helst ret til at betinge sig indflydelse på beslutninger om udnyttelse af råstoffer i Grønlands undergrund og andel i et eventuelt overskud ved sådan udnyttelse.

Det er ikke under arbejdet i hjemmestyrekommisionen eller under lovforslagenes behandling i folketinget lykkedes at skabe fuld klarhed om Grønlands mulighed for at frigøre sig fra EF efter indførelsen af hjemmestyre. Regeringen har udtrykt sin holdning til spørgsmålet, men de ansvarlige myndigheder i EF er ikke blevet spurgt om, hvordan de ser på spørgsmålet. Denne uklarhed er en alvorlig – men næppe utilsigtet – mangel ved den foreslåede hjemmestyrelov.

Ved den foreslåede hjemmestyreordning er den danske stats interesser sikret i alle ender og kanter. Der sættes ikke det mindste

spørgsmålstegn ved den fortsatte danske overhøjhed i Grønland, og det kommende landsting vil reelt være lige så meget i lommen på den danske stat som det nuværende landsråd.

Forudsætningen om rigsenhedens opretholdelse lægger i virkeligheden utroligt mange bånd på det kommende hjemmestyres handlemuligheder. Det betragtes som en selvfølge, at kompetencen på områder som sikkerheds-, udenrigs- og valutapolitik fortsat skal ligge hos rigsmyndighederne. Dette betyder bl. a., at hjemmestyret ikke får kompetence til at røre de amerikanske baser i Grønland. Rigsfællesskabet betyder også, at den danske grundlov fortsat vil være gældende i Grønland. Dette indebærer bl. a., at den beskyttelse af den private ejendomsret, som findes i Danmark, automatisk er gældende i Grønland.

Ud fra en samlet vurdering må den ordning, som indføres med de foreliggende lovforslag, karakteriseres som en ordning med imperialistiske træk.

Mindretallet betragter de fremsatte lovforslag som et samlet kompleks og vil på denne baggrund indstille lovforslagene til *forkastelse* ved 3. behandling.

Mindretallet har dog stillet nogle ændringsforslag, som – hvis de vedtages – vil give hjemmestyret et mere reelt indhold. Med hensyn til disse ændringsforslag henvises til bemærkningerne til de enkelte forslag.

Udvalget indstiller endvidere, at folketinget beslutter, at udvalget vedbliver at bestå indtil samlingens slutning.

Ændringsforslag

til

I. Forslag til lov om Grønlands hjemmestyre

Af et *mindretal* (Steen Folke (VS)):

Til § 8

1) Paragraffen affattes således:

»§ 8. Alle mineralske råstoffer og andre rigdomme i Grønland tilhører den fastboende befolkning i Grønland. Forundersøgelse, efterforskning og udnyttelse af sådanne råstoffer forbeholdes Grønlands landsting.«

Til § 11

2) Efter stk. 2 indsættes som nyt stykke:

»Stk. 3. Rigsmyndighederne anerkender hjemmestyrets ret til at deltage i samarbejde med beslægtede folk og minoritetsgrupper.«

3) Efter stk. 2 indsættes som nyt stykke:

»Stk. 4. Hjemmestyret har kompetence til at afgøre, om der skal være udenlandske militærbaser i Grønland.«

Til § 15

4) Efter stk. 2 indsættes som nyt stykke:

»Stk. 3. Hjemmestyret har kompetence til at ændre Grønlands tilknytning til EF, herunder eventuelt at beslutte en udtræden af EF.«

Bemærkninger

Til nr. 1

Det er helt afgørende for det kommende hjemmestyre, at det får rådighed over de mineralske råstoffer i Grønland. Den foreslåede § 8 er – med en redaktionel ændring (landsting i stedet for landsråd) – identisk med den formulering, som blev enstemmigt vedtaget af Grønlands landsråd den 28. oktober 1975. Vedtages dette ændringsforslag, foretages konsekvensændringer i L 26 – forslag til lov om mineralske råstoffer i Grønland – inden dettes 3. behandling.

Til nr. 2

Ikke mindst med henblik på Inuitsamarbejdet – og samarbejdet mellem folkene i »den fjerde verden« i det hele taget – er det vigtigt, at den danske stat udtrykkeligt anerkender hjemmestyrets ret til at deltage i et sådant samarbejde.

Til nr. 3

Det burde være en selvfølge, at hjemmestyret får kompetence til at afgøre, om der skal være udenlandske militærbaser i Grønland – herunder de eksisterende amerikanske baser.

Til nr. 4

Lovforslagets § 15 drejer sig alene om en situation, hvor Grønland forbliver medlem af EF. Det bør fremgå helt klart af loven, at hjemmestyret har kompetence til eventuelt at beslutte en udtræden af EF.

XI. Forslag til lov for Grønland om afholdelse af folkeafstemning om indførelse af hjemmestyre

Af *ministeren for Grønland*, tiltrådt af *udvalget*:

Til § 1

1) I *stk. 1* ændres »45 dage« til: »60 dage«.

Til § 3

2) Paragraffen affattes således:

»§ 3. Loven træder i kraft ved bekendtgørelsen i Lovtidende.«

Bemærkninger

Til nr. 1

For at sikre længst mulig tid til debat i Grønland forud for folkeafstemningen foreslås det, at fristen for afholdelse af folkeafstemningen fastsættes til senest 60 dage efter hjemmestyrelovens stadfæstelse.

Tove Frederiksen (S) Mette Groes (S) Søren B. Jørgensen (S) Tove Lindbo Larsen (S)

Inge Fischer Møller (S) Johan Nielsen (S) Tastesen (S) Steenholdt (Grønl.)

Svend Haugaard (RV) Brøndlund Nielsen (V) Fogh Rasmussen (V) Dohrmann (FP)

Pilgaard Andersen (FP) Nauerby (FP) Alfred Hansen (DR) Burgdorf (KF) fmd.

Karen Thurøe Hansen (KF) Yvonne Herløv Andersen (CD) Inge Krogh (KrF) nfm.

Steen Folke (VS) Lars Emil Johansen (SF)

Partierne DKP og EP var ikke repræsenteret i udvalget.